

Jau nuskambėjo pirmoji artėjančių šv. Velykų styga



J. Altaravičienė pakvietė į savo kūrybos parodėlę.



N. Smolina, subūrusi kadaise „Rasakilos“ ansamblį, vėl su bendražygėmis prikėlė iš užmaršties keletą dainų.

Marius GLINSKAS

Jonavos rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje surengta Janinos Altaravičienės margučių paroda „Velykų rytą lelija pražydo“ ir prieš kelis dešimtmečius mus džiuginusio etnografinio ansamblio „Rasakila“ dainų popietė.

„Sveiks, svietai margs“, – šiuo Pričkaus pasveikinimu iš Kristijono Donelaičio „Metų“ renginį pradėjo „Jonavos bočių“ skaitovai. Čia pat ir priminė idėją – artėjančių švenčių šviesoje pristatyti nepaprastai savitos mūsų menininkės Janinos margučius ir priminti kadaise susibūrusios ir per stebuklą nors akimirka atgijusios „Rasakilos“ melodijas.

Gražų žodį perėmė minėto ansamblio kūrėja, poetė, garbi mūsų gyvosios etnokultūros žinovė Nijolė Smolina. Ji pasižiūrė, kad po tiek metų dar pavyko surinkti nors ir mažą „Rasakilos“ dalį, tad visos ir užtraukė keletą kadaise išmoktų ir šiek tiek pakartotų dainų, sutartinių.

N. Smolina smulkiau prisiminė dabartinio laikotarpio – gavėnios, atėjusios po Užgavėnių, prasmę ir papročius. Tuoj pat užduota mįslė: „Kas nežydi, bet veda uogas?“. Tai, pasirodo, kadagys, tas pats, kuris įpinamas ir į verbos šakelę. „Verba plaka, ne aš plaku, žalia rykštė plaka, ar prižadi kiaušinėlių, delikatėlių?“ – taip grįžusieji iš bažnyčios paplankdavo likusius per galvą, prašydami itin gražaus margučio – delikatėlio. Mūsų etnologė prikėlė daugiau jos gimtosios Suvalkijos papročių ir poringių, bet visuose regionuose gavėnios metas, prilitdantis visokias linksmybes, buvo savaip įdomus.

Tikroji, anot Nijolės, kančia

buvo Didžioji savaitė. Tuomet moterys šveisdavo langus, skalbdavo patalynę, vyrai kapojo likusias malkas, tvarkė kiemą. Laikytasi sauso pasninko, kas dabar turbūt nebūtų juokinga tik vaikams ir ligoniams.

Ketvirtadienis – švaros diena. Tądien visi skubėdavo į pirtį. O per Didįjį penktadienį jau nieko negalima dirbti, nebent tik duoną užmaišyti, biteles aplinkyti, kapinėse užsilikusias šakas sudeginti. Penktadienį kunigai ir šv. Mišių neaukėjo (išpažinties daugelis priėdavo ketvirtadienį), tądien, sako, melddavosi tik visokie burtininkai, kerėtojai. Jei kokiai mergelei per kelią pereinavo čigonė, sakydavo, kad ištekėsianti už turtingo.

Pagaliau šeštadienio rytą sodiečiai parnešdavo iš bažnyčios šventintą vandens, ugnelės. „Gali visoj Žemėj išnykti vanduo, bet čia bus“, – lyg užkeikimą kartodavo jaunimas, apsmagistydamas savo versmes, šaltinius atgjančiomis šakelėmis.

Velykų rytą priešais šv. Mišių procesiją eidavo tik kitaticiai ir labai gobšūs žmonės, vadinti parmazonais. Mintyse jie kartodavo: „Turiu sauoj parmazonišką rublį, duok, kad turėčiau daugiau.“

Pusryčių metu pirmą kiaušinį šeiminiškė dalydavo į tiek dalių, kiek žmonių sėdi užstalėje. Velykas švėsdavo net ke turias dienas, kurių metu eidavo pakieimais ridenti margučių, kiaušiniuoti, kaimynų šventintu vandeniu ar tiesiai iš šulinio palaistyti. „Linkiu visiems pakajaus, kiaušinių margų ir vaikučių mažų“, – palinkėjo ir dabar tautosakos žinių nestokojanti Nijolė, kurios, sutikime, jau pristinga mūsų tradicinėse šventėse, kultūrinėse iniciatyvose.

Pagrindinė renginio kalitininkė – dailininkė Janina, padainavusi N. Smolinos žo-



„Jonavos bočiai“ savo melodijomis tarsi viliojo tokių nedrąsų šių metų pavasarį.

džiais sukurtą dainą, pakvietė paganyti akis po jos, kaip pati pabrėžė, margučių parodėlę. Jau ne vienus metus moteris stebina jonavičius savo keliasluoksniomis dažymo technologijomis dekoruodama nepaprastą gamtos dovaną – kiaušinį. J. Altaravičienė prisiminė, kad šiuo menu ji stipriai susidomėjusi prieš tris dešimtis metų, kartais per tris dienas išpuošdavusi net 200 kiaušinių. Kūrėjos devizas – nekartoti tai, ką daro kiti. Gal dėl to ji ir žiemos šerkšnu dekoruoja langus, ir mezga fantastinio grožio mezginius, ir siuva nepaprastus aksesuarus. Pridėjusi prie Juozo Naujalo vidurinės meno mokyklos ir dailės instituto diplomų savo dešimtmečius Kaune puoselėtą talentą, šiandien ji juokauja, kad galėtų net šiukšlių maišeliui įpūsti gyvybės, padaryti iš jo meną.

Prisigretinusi prie savo pamėgtų „Jonavos bočių“ dainininkų, Janina tądien savo subtiliu balsu išvingiavo daugelį už širdies griebiančių dainų: „Beržų auskarai“, „Žibuoklės“, „O pavasari malonus“, duetu su Sauliumi Petrausku „Mėgstu vasaros vakarą tylų“, kitas. Jų skambesys, atrodo, išties parago greitai į mūsų kraštus atkeliavti pavasarį. ●



Menininkės akcentai – šventiniai kiaušiniai su spalvingomis plunksnomis.



Margučių įvairovė tarsi atskleidžia jų kūrėjos fantazijų horizontus.

Kęstučio Putelio nuotr.